

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Tussenbericht uitvoering motie 27 (grondstoffenmonitoring)	TELEFOONNUMMER	0648416004
DATUM	02-04-2024	E-MAILADRES	geert.ritsema@provincie- utrecht.nl
DOCUMENTNUMMER	UTSP-2075818508-6097	DOMEIN/OPGAVE	SLO
VAN	Geert Ritsema	TEAM	PL1
		PORTEFEUILLEHOUDER	Bakker
BIJLAGE	Uitkomsten IPO monitor		

Geachte leden van Provinciale Staten,

Essentie/samenvatting

In juni 2023 heeft u ons middels motie 27 (grondstoffenmonitor) opdracht gegeven om een voorstel te ontwikkelen voor de wijze waarop het grondstoffengebruik van de provincie Utrecht wordt gemonitord. In Q4 van dit jaar zal de middellange termijn strategie circulaire samenleving (MTS-CS) aan uw Staten worden aangeboden. Onderdeel van de MTS-CS is een plan voor het monitoren van de voortgang van deze strategie. Dit monitoringsplan volgt de prioriteiten die in de strategie worden gesteld. Dit betekent dat wij niet alle grondstoffen zullen monitoren, maar alleen de grondstoffen die we in de strategie prioriteren.

Wij kiezen voor deze aanpak omdat er niet of nauwelijks een uitputtende lijst van grondstoffen te maken is (denk aan vele soorten mineralen, kunststoffen, teelten) en monitoren van 'alle' grondstoffen in de provincie is daarmee in potentie een enorme opgave met dito kosten. Dit geldt zowel voor de grondstoffen die op het gehele grondgebied van de provincie worden gebruikt als voor de grondstoffen die de provinciale organisatie gebruikt.

Samen met de MTS-CS en het monitoringsplan zal u ook een financieel voorstel worden aangeboden zodat de monitoring daadwerkelijk vorm kan worden gegeven. Het gaat hierbij om de inzet van middelen die in het coalitieakkoord reeds zijn toegewezen.

Inleiding

Op 28 juni 2023 hebben Provinciale Staten Motie 27 (Grondstoffenmonitor) aangenomen. De motie constateert dat "Provincie Utrecht als opdrachtgevende en inkopende overheidslaag de regie voert over het gebruik van grondstoffen" en heeft als een van de overwegingen dat "We veel grondstoffen gebruiken maar weinig inzicht hebben in de hoeveelheden." Het dictum van de motie luidt als volgt:

"Verzoekt het college:

- In de kadernota 2025 een voorstel op te nemen van de wijze waarop we ons grondstoffengebruik kunnen monitoren
- Hier een financieel voorstel aan toe te voegen om het instrument daadwerkelijk uit te voeren en in te richten."

Wij onderschrijven het nut en de noodzaak van goede monitoring. Wij werken aan een Circulaire samenleving, waarin we zuiniger omgaan met grondstoffen. In 2017 heeft de provincie Utrecht het 'Nationaal Grondstoffenakkoord' ondertekend en zich in 2019 in samenspraak met de Rijksoverheid, het Interprovinciaal Overleg, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de waterschappen gecommitteerd aan de uitvoering van het landelijk 'Uitvoeringsprogramma Circulaire economie'. De afspraak is dat wij ons samen met anderen in de regio inzetten om in 2050 volledig circulair te zijn. Als tussenstap zullen wij in 2030 het gebruik van primaire, abiotische grondstoffen in de provincie met 50% reduceren. De provincie Utrecht heeft deze tussenstap onder meer vastgelegd in de Beleidsvisie Circulaire samenleving 2050.

Monitoring is essentieel om te beoordelen of we op de goede weg zijn om bovengenoemde doelen te halen en welke bijsturing eventueel noodzakelijk is. Tegelijkertijd staat monitoring van circulariteit - ook landelijk- nog in de kinderschoenen en is de monitoringsopgave ('alle grondstoffen') in potentie enorm. Inperking van het aantal te monitoren (essentiële) grondstoffen lijkt daarom onvermijdelijk om tot een (kosten) effectief beleid te komen. In de MTS-CS zullen keuzes gemaakt worden over de rol(len), de thematische focus en de instrumenten die de provincie inzet om een circulaire samenleving dichterbij te brengen.

Wij willen de uitvoering van de motie schetsen in de context van monitoring op de circulaire samenleving in bredere zin. Om die reden hebben wij deze brief als volgt opgebouwd: het eerste deel van de brief beschrijft de complexiteit van monitoring en de wijze waarop tot op heden de monitoring van circulaire activiteiten en grondstoffengebruik plaatsvindt. Daarna beschrijven we de sporen waarlangs wij verder werken aan het ontwikkelen van monitoring. Tot slot volgt een overzicht van concrete vervolgstappen.

Waarom is monitoring complex en wat kan er al wél?

Er zijn meerdere redenen waarom monitoring op grondstoffengebruik complex is. Ook zijn er meer indicatoren nodig dan alleen grondstoffengebruik om de voortgang van de circulaire samenleving adequaat te kunnen monitoren.

1. Er is niet of nauwelijks een uitputtende lijst van grondstoffen te maken (denk aan vele soorten mineralen, kunststoffen, teelten) en monitoren van 'alle' grondstoffen in de provincie en/of de provinciale organisatie is daarmee in potentie een enorme opgave met dito kosten.
2. Gegevens en databestanden zijn vaak onvolledig, onbetrouwbaar of niet openbaar toegankelijk. Voor meer informatie over de kansen en beperkingen van monitoring verwijzen wij u graag naar het rapport 'Wat meten we vandaag' van het Utrecht Sustainability Institute (USI) dat wij op 16 september 2020 aan uw Staten hebben gestuurd.¹
3. Definities zijn niet scherp afgebakend. Waar trek je bijvoorbeeld de grens tussen hergebruik en recycling? Doordat definities niet scherp zijn, kunnen ogenschijnlijk kleine verschillen in rekenmethodes tot hele andere conclusies leiden ten aanzien van de (mate van) circulariteit van producten. Daarom is uniformiteit van monitoringsmethoden zeer wenselijk. Deze conclusie wordt ook getrokken in rapport "Uitkomsten IPO monitor", dat mede in opdracht van de provincie Utrecht is opgesteld en dat als bijlage bij deze brief is meegestuurd. Zie verder de tekst onder het kopje "Gezamenlijke aanpak in IPO verband".

¹ [2020BEM125-03-20200707-Rapportage-regioaanpak-CE-monitoring-def.pdf \(provincie-utrecht.nl\)](#)

4. Het is moeilijk een causaal verband aan te tonen tussen toe- of afname in grondstoffengebruik en (provinciale) beleidsinspanningen.
5. Monitoring van circulariteit gaat over meer dan alleen grondstoffen. Om te kunnen beoordelen in hoeverre we op de goede weg zijn in de transitie naar een circulaire samenleving is niet alleen monitoring op grondstoffengebruik nodig. In het "Eindrapport circulaire economie" van de Randstedelijke Rekenkamer (RKK)² dat wij u op 5 juli 2023 hebben toegezonden noemt de RKK al het belang van transitie-indicatoren, die een beeld geven van het verloop van de transitie. Denk daarbij aan het aantal experimenten en de vitaliteit van het circulaire netwerk. Een aanbeveling van dezelfde strekking is te vinden in het al eerder genoemde IPO rapport. Voorbeelden van transitie indicatoren uit het IPO rapport zijn: het in kaart brengen van bedrijven in de provincie die circulaire stappen hebben gezet, circulair gedrag bij inwoners of de prijsfluctuatie van materialen gebruikt in de provincie om de bestuurder inzicht te geven in de economische risico's.

Bestaande monitors op het gebied van circulariteit

De monitoring van circulariteit (waarvan de monitoring van grondstoffen een onderdeel is) vindt op dit moment als volgt plaats :

- Op Europees niveau ontwikkelt Eurostat onder de vlag van de Europese Unie een raamwerk voor het monitoren van de Europese circulaire economie.
- Op nationaal niveau publiceert het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) iedere twee jaar de ICER, de Integrale Circulaire Economie Rapportage³. De ICER geeft inzicht in grondstofverbruik en de effecten daarvan op het milieu en de economie. Er wordt ook inzicht gegeven in activiteiten en beleid t.b.v. de circulaire economie in Nederland. De gegevens die deze monitor (en ook de bovengenoemde monitoring op EU niveau) opleveren zijn echter niet zomaar te vertalen naar provinciaal niveau. Provincies hebben geconstateerd dat doorvertaling van de landelijke ICER naar een provinciale monitor wenselijk is. Zie daarvoor de tekst onder het kopje 'Gezamenlijke aanpak in IPO verband'.
- Op provinciaal niveau is in opdracht van de provincie door Geofluxus⁴ een goederen- en afvalstromenmonitor ontwikkeld. Deze monitor geeft inzicht in hoofdcategorieën zoals "Biomassa en Voedsel" en "Consumptiegoederen" die de provincie in- en uit gaan. De monitor geeft echter geen inzicht in de onderliggende materialen en grondstoffen, aangezien deze data niet voorhanden zijn.
- De eigen bedrijfsvoering: de CO₂-uitstoot van ingekochte grondstoffen en afvalstromen binnen de eigen organisatie wordt over het jaar 2023 in beeld gebracht. Dit gebeurt in het kader van de CO₂-routekaart. Deze rapportage wordt als bijlage bij het Uitvoeringsplan Provincie als Voorbeeld 2024 naar de Staten gezonden, naar verwachting voor de zomer van 2024. Daarnaast houdt bedrijfsvoering sinds 2023 ook bij welke afvalstromen er vanuit het provinciehuis ontstaan en hoe deze zich ontwikkelen. Er wordt een trend bijgehouden voor

² [SV-Onderzoek-Circulaire-Economie-van-de-Randstedelijke-Rekenkamer.pdf \(provincie-utrecht.nl\)](#)

³ [Integrale Circulaire Economie Rapportage 2023 | Planbureau voor de Leefomgeving \(pbl.nl\)](#)

⁴ [Monitor CE Utrecht: Overzicht - geoFluxus](#)

onder anderen elektro schroot, bouw- en sloopafval, metaal, karton, glas, hout en pallets en toners/cartridges. Onze intentie is om deze rapportage de komende jaren voort te zetten.

- Provinciale infrastructuur: sinds de Green Deal Duurzaam GWW (GWW staat voor Grond- Weg – en Waterbouw) is het domein mobiliteit gestart met de vermindering van primair grondstofgebruik. Zoals gemeld in de Statenbrief ‘Voortgang van het gebruik van materiaalpaspoorten in de organisatie’⁵ hebben we in 2022 pilots gedaan met materialenpaspoorten in projecten. Met het opgestelde Koersdocument Duurzame Infra 2030 ([SB-koersdocument-samen-op-weg-naar-duurzame-infra-in-2030.pdf \(provincie-utrecht.nl\)](#)) worden alle ervaringen uit de afgelopen jaren gebruikt om verder te sturen op een vermindering van primair grondstofgebruik en CO₂-uitstoot. Monitoring van grondstofgebruik vormt een onderdeel van deze aanpak.
- Sinds 2022 monitoren wij circulaire bedrijfsactiviteiten in Utrecht. Over de nulmeting die is uitgevoerd bent u geïnformeerd met de Statenbrief ‘Circulaire interventies economie’.⁶ Elke twee jaar zal een nieuwe meting worden gedaan in het kader van het circulair ondernemerschap in de regio Utrecht om de transitie te kunnen volgen. De volgende meting wordt momenteel voorbereid.

Langs welke sporen werken wij verder aan monitoring?

1. Doorontwikkelen van de bestaande goederen- en afvalstromenmonitor

Zoals eerder geconstateerd geeft deze monitor (die door Geofluxus is ontwikkeld⁷) alleen inzicht in hoofdcategorieën goederen die de provincie in en uit gaan en niet in alle onderliggende grondstoffen. De inzichten uit Geofluxus zijn echter wel waardevol. Bovendien lijken er nieuwe mogelijkheden te zijn om deze monitor dusdanig aan te passen dat (een deel van de) grondstoffen in de toekomst wél in kaart kunnen worden gebracht. Wij zijn voornemens de monitor te actualiseren en onderzoeken of het zinvol is om deze door te vertalen naar het gemeentelijk niveau. Hoe deze vernieuwde monitor vervolgens zal worden ingezet, hangt mede af van de prioriteiten die in de MTS-CS zullen worden gesteld.

2. Gezamenlijke aanpak in IPO verband

Hoe meer organisaties gebruik maken van dezelfde soort indicatoren, databases en bepalingmethoden in verschillende toepassingen (kwantitatief en/of kwalitatief), hoe krachtiger monitoring functioneert als sturingsinstrument voor de circulaire transitie. Het is daarom verstandig om met andere provincies samen te werken die dezelfde taken hebben. Het belang van samenwerking en een gezamenlijke monitoring wordt door alle provincies onderschreven. Deze samenwerking vindt plaats in IPO-verband waarin provincies samen werken aan de doorvertaling van de ICER naar provinciaal niveau, ofwel de PCER (Provincie Circulaire Economie Rapportage). Het streven is in 2025 een eerste PCER te hebben ontwikkeld.

3. Samenwerking met de Utrechtse gemeenten

⁵ [20221122-Statenbrief-voortgang-van-het-gebruik-van-materiaalpaspoorten-in-de-organisatie.pdf \(provincialestatenutrecht.nl\)](#)

⁶ [Stateninformatie.provincie-utrecht.nl/documenten/Statenbrief/SB-Circulaire-interventies-Economie.pdf](#)

⁷ [Monitor CE Utrecht: Overzicht - geoFluxus](#)

Recent hebben wij laten inventariseren welke behoeften er leven onder gemeenten op het gebied van monitoring van de circulaire economie en de circulaire samenleving. Naar aanleiding van deze inventarisatie verkennen wij met gemeenten drie vervolgstappen in de samenwerking rond monitoring: de eerste is de doorontwikkeling van de goederen- en afvalstromenmonitor naar een grondstoffenmonitor en de behoefte aan een vertaling daarvan naar gemeentelijk niveau. De tweede is het opzetten van een Community of Practice onder de vlag van de Cirkelregio Midden Nederland, waarbij gemeenten en provincie samenwerken aan het doorontwikkelen van hun monitoring en daarover kennis delen. De derde vervolgstap is dat we met gemeenten gaan verkennen in hoeverre het mogelijk is om gezamenlijke doelen te formuleren of afspraken te maken zodat wij daarop ook gezamenlijke monitoring kunnen ontwikkelen. Deze laatste stap kan mogelijk ook onderdeel worden van de MTS-CS.

4. Monitoringsplan bij de MTS-CS

Met het opstellen en uitvoeren van de MTS-CS verwachten wij een aantal belangrijke stappen te zetten in het doorontwikkelen van de monitoring, waaronder:

- Het aanbrengen van focus op (een beperkt aantal) grondstoffen en onderwerpen die we willen monitoren
- Monitoring op effectniveau, prestatieniveau en transitie-indicatoren

Vervolgprocedure / voortgang:

Samengevat werken wij aan de doorontwikkeling van de monitoring langs meerdere sporen:

1. Doorontwikkeling van de bestaande goederen- en afvalstromenmonitor van Geofluxus.
2. Aansluiten bij landelijke ontwikkelingen (Rijk en IPO) rondom (door)ontwikkeling van monitoring.
3. Samenwerking zoeken met de Utrechtse gemeenten en kennisdeling faciliteren.
4. Monitoring op de voortgang van de doelen en inspanningen in de MTS-CS. Bij deze vorm van monitoring ligt voor ons college het zwaartepunt. Ook afwegingen rond eventuele doorontwikkeling van de huidige monitoring bij mobiliteit, bedrijfsvoering en circulaire bedrijven worden hierin meegenomen.

Onderdeel van de middellange termijnstrategie is een monitoringplan dat invulling geeft aan punt 4. Punt 1, 2 en 3 pakken wij op als onderdeel van de lopende werkzaamheden rondom de opgave Circulaire samenleving.

Financiën

Wij doen in de Kadernota 2025 geen voorstel voor het vrijgeven van extra middelen voor monitoring, vooral omdat de afweging over doorontwikkeling van de monitoring onderdeel is van de MTS-CS. Bij de middellange termijnstrategie zullen wij ook een financieel voorstel voorleggen over de besteding van de middelen die in het coalitieakkoord zijn gereserveerd voor de Circulaire samenleving. De financiële gevolgen van het monitoringplan nemen we hier in mee.

Wij gaan ervan uit u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd over de voortgang op het gebied van het monitoren van de Circulaire samenleving en over de wijze waarop wij motie 27 willen afhandelen.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen